

آنچه می خوانید

- ۵ ..... سخن ناشر
- ۶ ..... سخن گردآورنده
- ۷ ..... فهرست الفبایی بهار بهها
- ۱۳ ..... فهرست الفبایی بهار بههای محلی
- ۱۴ ..... فهرست الفبایی ترانه های هفت سین
- ۱۵ ..... فهرست الفبایی بهار بههای افغانی
- ۱۶ ..... فهرست الفبایی بهار بههای کودکان
- ۱۹ ..... نوروز و خنیاگران فراموش شده
- ۲۷ ..... نوروز از دیرباز تا امروز
- ۳۳ ..... سه نگاه شاعرانه به بهار
- ۴۱ ..... نوروزخوانی، آیینی کهن
- ۴۵ ..... مروری بر ترانه های بهاری
- ۵۵ ..... نوروزخوانان، حافظان شعایر باستانی
- ۶۵ ..... جشن نوروز
- ۶۷ ..... نوروزخوانی و نغمه های نوروزی
- ۷۱ ..... متن ترانه ها
- ۳۲۹ ..... نمایه نام ها
- ..... نمایه دستگاه ها

سرشناسه:

عنوان و پدیدآور:

گردآورنده:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

یادداشت کلی:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

رده بندی کنگره:

رده بندی دیویی:

شماره کتابخانه ملی:

زرگر، مسعود (۱۳۴۱)

بهار بهها، نوروزخوانان و خنیاگران بهار

مسعود زرگر.

تهران: آتنا، ۱۳۸۵.

۳۶۶ ص؛ ۱۹×۹/۵ س. م.

۰-۱۵-۸۸۴۵-۹۶۴-۹۷۸

فیبا

نوروزخوانی.

نوروز - شعر.

ترانه های ایرانی - متن ها.

GT ۴۸۷۴ / آ ۲ ز ۴

۳۹۴/۲۶۹۵۵

۳۶۳۶۳ - ۸۵ م

بهار بهها

نوروزخوانان و خنیاگران بهار

گردآورنده: مسعود زرگر

تهران: خیابان انقلاب، بعد از پیچ شمیران، روبروی خیابان

روشندلان - بن بست غربی شماره ۸ - طبقه سوم

تلفن: ۰۹۱۲۳۸۷۱۴۰۱ - ۰۹۳۲۹۰۰۳۲۷۰ - ۰۹۳۲۹۰۰۳۲۷۰

چاپ اول: ۱۳۸۸ • تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه • چاپ: غزال

حروفنگاری و صفحه آرایسی: فاطمه حسینی • لیتوگرافی: باختر

طرح جلد: دفتر طرح و گرافیک زعیب • صحافی: تاجیک • ناظر فنی: دلبر لک

حق چاپ و نشر محفوظ است.

شابک: ۰-۱۵-۸۸۴۵-۹۶۴-۹۷۸ ISBN:978-964-8845-15-0

۸. گل پامچال گل پامچال بیرون بیا (گل پامچال) [روح‌بخش]

۹. هَرای بایید پا بکوبیم دس بز نیم (هَرای بایید) [عاشورپور]

۶. سمنو آی سمنو، مال هفت سین سمنو (سمنو)

۷. من سیب شیرین دارم بابا (سیب)

فهرست الفبایی بهار یه‌های افغانی Shiraz-Beethoven.ir * * *

۱. آمد تا باد آن مه و باران (جبریل سرود) [فرهاد دریا]
۲. اگر بهار بیاید ترانه‌ها خواهیم خواند (اگر بهار بیاید) [احمدظاهر]
۳. امروز نوبهار است ساغرکشان بیایید (نوبهار است) [جلیل احمد دل آهنگ]
۴. ای بلبل خوش الحان با گل بُوَدت پیمان (برخیز بهار آمد) [احمدظاهر]
۵. بهار آمد بهارانت مبارک (مبارک) [احمدظاهر]
۶. بهار آمد ندیدم قامت سرو خرامانت (نوروز) [غلام دستگیر(شیدا)]
۷. بیا که بریم به مزار ملامد جان (ملا ممد جان) [ساربان]
۸. پیراهن زر دوز پوشیده‌ای امروز در میلهٔ نوروز (میلهٔ نوروز) [ژینوس]
۹. تا که بهار می‌آید هوای یار می‌آید (انار انار) [امیرجان صبوری]
۱۰. چون درخت فروردین پر شکوفه شد جانم (درخت فروردین) [احمدظاهر]
۱۱. خوش آن روزی که من باشم در آنجا (چه خوش باشد) [قاسم بخش]
۱۲. دختر کوچی هستم خیمه به صحرا دارم (دختر کوچی) [مهوش]
۱۳. در فصل بهار می‌کردیم (فصل بهار) [حیدر سلیم]
۱۴. روز نوروز است یاران جَندهٔ * بالا می‌شود (روز نوروز است) [یعقوب قاسمی]
۱۵. سمنک در جوش و ما کفچه ز نیم (سمنک) [شریف ساحل]

۱. اول من گیم بیسم الله (نوروزخوانی - مازندران - آمل)

۲. سلام بر شما با این سَرا را (نوروزخوانی - مازندران - قائمشهر)

۳. جمشید بُوِه جان خوش لقا (نوروزخوانی - مازندران - آمل)

۴. بهار آمد که بلبل بی‌قراره (نوروزخوانی - مازندران)

۵. هم سالمون تازه بی (نوروزخوانی - گیلان - تالش)

۶. قشه روز و قشه عید و قشه سال (نوروزخوانی - گیلان - تالش)

۷. مبارک بر شما را عید نوروز (نوروزخوانی - گیلان - کپورچال)

۸. اول گویم که من اسم خدا را (نوروزخوانی - گیلان - دیلمان)

۹. حالا که عید نوروزه، چرا نمی‌آیی (ترانه نوروزی - خراسان - بیرجند)

۱۰. سَر کوی بلندر بَیروئتم (ترانهٔ بهاره بهاره - خراسان - بیرجند)

۱۱. ایشم فصل بهار، صحرا پ (صحرا پ) بستک (ترانه بهاری - هرمزگان - بستک)

۱۲. فصل نو ساره، دل شادَم ن (ترانه بهاری - هرمزگان - بستک)

ترانه‌های هفت سین

۱. آدمی کاسب کارم (شمعی)

۲. بابا تخم مرغ تازه (تخم مرغ)

۳. بعلی و دیواری، تقویما مال سال نو (سال نامه)

۴. بهار با نعنا ترخونه بابا (نعنا ترخون)

۵. سکه برای عیده (سکه)

* جَنده: ریشه لغوی جَنده در ابتدا جهنده بوده که به مرور زمان به جَنده تغییر شکل یافته است. جَنده در افغانستان به عَلمی می‌گویند که هر ساله در اولین روز نوروز به احترام مولا علی در زیارتگاهها - به ویژه در شهرهای کابل و مزار شریف - توسط پهلوانان نامی و با ذکر صلوات برافراشته می‌شود.

۲۱. هدیه خاک

آهنگساز: جواد بدیع‌زاده
 دستگاه: اصفهان
 اجرا: بدیع‌زاده‌بالرکستر مصطفی نوریانی
 شاعر: نوراله همایون
 مدت اجرا: ۶'۳۵"
 سال اجرا: ۱۳۰۴

آهنگ:

باز دادگل به چهره خویش زیبایی، رعنایی جوان شد جهان پیر
 آهنگ:
 بس که ز ابر آمده ژاله کرده عرق چهره لاله
 شد ز حیگل سرخ (و) چو سنبل چاک (و) زدش پرده حریر
 آهنگ:

باز باد نوبهار، از پی خزان، تا که شد وزان
 شده بر سر هر گل تر، به نوا مرغ نغمه‌خوان

آهنگ:

باده‌ای چون رخ نگار، ساقیا جرعه‌ای بیار

آهنگ:

تا شوری به پاکم جان خوش با نواکنم

آهنگ:

بلبلی سحر به نوگلی به گلبنگ پهلوی این نغمه خوش‌همی سرود
 آهنگ:

کاین عجبی بنگر کز دل کان ایدر چون مه نوگوهر
 از تو بسی بهتر سرزند ز خاک در قدوم جانشین جم
 آهنگ:

برزگر ز جان کاهلی بهل بذر جان فشان بر زمین دل
 پیشه ور چنان بند جان غسل بارگی بران وقت خود مهل
 آهنگ:

تا نوشی از بار خویش تا پوشی از کار خویش
 آهنگ:

تا دمد سنبل تا چمد بلبل

۲۲. چشم سحر

آهنگساز: عباس شاپوری
 دستگاه: اصفهان
 اجرا: مرتضایی درگلهای رنگارنگ ۵۴۷ سال اجرا: نوروز ۱۳۳۷
 شاعر: معینی کرمانشاهی
 مدت اجرا: ۵'۳۴"

آهنگ:

[باز شد فصل بهار در هر رهگذار از شوری شرر افتاده
 باز گل آمد به بار شبنم بیقرار از چشم سحر افتاده
 افسونها دیدم از بس در دام هستی دگر
 پیوند الفت بستم با جام مستی
 مجنونها دیدم از بس با خود پرستی دگر
 دل کندم از قید هستی] الف

آهنگ:

آیا با ما روزگار تا ابد بسازد؟ یا روزی بر ما بتازد؟
 در این صورت آدمی تا ندیده سیرت چرا دین و دل ببازد؟
 آهنگ:

زان دمی کاشنای جهان گشتم اسیر تو نامهربان گشتم

ز هجرت همچون نی نالان گشتم

ز آن زمان من جدا ز آشیان گشتم چو گلزار بی‌باغبان گشتم

چو گنجی در کنجی پنهان گشتم

آهنگ:

تکرار الف

آهنگ پایانی

۱۰۲. جلوه نوروز

۱۰۳. بهار من

آهنگساز: همایون خرم
 دستگاه: ماهور
 اجرا: زهرایی منفردیار کستر شماره ۴ رادیو ایران سال اجرا: ۱۳۳۸
 شاعر: علی صارمی
 مدت اجرا: ۴'/۵۸"

آهنگساز: عطاءاله خرم
 دستگاه: همایون
 اجرا: دردریان
 شاعر: پرویز وکیلی
 مدت اجرا: ۳'/۱۶"
 سال اجرا: ۱۳۴۰

آهنگ:

همسرایان: شد بریا، جشن گلها
 می خوانند، مرغ شیدا
 از بسستان بشنو آوا
 آهنگ:

تکخوان: شد بریا، جشن گلها
 می خوانند، مرغ شیدا
 همسرایان:

(غنچه گل خنده به لب در چمن آمد
 مرغ چمن بار دگر در سخن آمد) (۲)
 تکخوان: شد بریا، جشن گلها
 می خوانند، مرغ شیدا
 آهنگ:

همسرایان:
 برده ز کف مرغ چمن طاقت و هوشم
 تکخوان: گرچه بسی طرف چمن لاله دمیده
 بیخ چون لاله تو باده ننوشم
 آهنگ:

چون گل آید به چمن، یاد از ایران کهن، آید با جلوه نوروز
 نوگردد جشن شهن، باقی ماند به جهان، به به زین طالع پیروز

آهنگ:

خیز و به پاکن تو همین جشن کهن را
 تا که جهان زنده ببیند تو و من را
 آهنگ:

تکخوان: شد بریا، جشن گلها
 می خوانند، مرغ شیدا
 زیبا شد دشت و صحرا
 (از بسستان بشنو آوا) (۲)

آهنگ:

شد بهار نو باز آ ای بهار من
 گرفته بوی عید آشیانه ام
 در این بهار ای دل گل سپید من کو؟
 شد بهار نو باز آ ای بهار من
 ای روی تو صبح امید
 (دل به عشقم آشنا کن)
 نوکن از جمال خود روزگار من
 بنفشه عطر آگین کرده خانه ام
 گلی که باز آرد صفای عید من کو؟
 نوکن از جمال خود روزگار من
 باز آ و در این روز عید
 با شکسته دل وفا کن (۲)

آهنگ:

شد بهار نو باز آ ای بهار من
 گرفته بوی عید آشیانه ام
 در این بهار ای دل گل سپید من کو؟
 شد بهار نو باز آ ای بهار من
 ای روی تو صبح امید
 (دل به عشقم آشنا کن)
 نوکن از جمال خود روزگار من
 بنفشه عطر آگین کرده خانه ام
 گلی که باز آرد صفای عید من کو؟
 نوکن از جمال خود روزگار من
 باز آ و در این روز عید
 با شکسته دل وفا کن (۳)

۲. تخم مرغ

شاعر: غلامرضا روحانی	آهنگساز: اسماعیل مه‌رتاش
مدت اجرا: ۴/۳۲"	دستگاه: ماهور
سال اجرا: ابتدای دهه ۱۳۵۰	اجرا: محمدصفا منتشری (۱۳۸۳)

آهنگ:

[بابا تخم مرغ تازه
 (مرغو ببین چه کرده
 برای دور هفت سین
 رنگش بکن رنگ به رنگ
 خدا وسیله سازه) (۲)
 همه‌ش تخم دو زرده) (۲)
 تو تخم مرغ رنگین
 بچین تو بشقاب قشنگ] الف

آهنگ:

(بابا تخم مرغ تازه، خدا وسیله سازه) (۲)
 پای هفت سین بذارین هست برای آمدن کار
 تخم مرغو رنگ بکن اونوقت پای هفت سین بذار
 از همه رنگه والله، خیلی قشنگه والله
 نگین که این دکونه، این کار والله شگونه
 آهنگ:

(بابا تخم مرغ تازه، خدا وسیله سازه) (۲)
 تخم مرغ تازه بذار، نه نیم بند و نه شل باشه
 اگه بچه میزایی، همه‌ش تپل تپل مپل باشه
 تو تخم مرغ رنگین، بذار به پای هفت سین
 تا که حفظ کرده باشی، رسوم دعب و آیین
 (بابا تخم مرغ تازه، خدا وسیله سازه) (۲)
 تخم مرغ قوت جونه، همیشه قاتق نونه
 زود بخر ببر به خونه، دیر بشه هیچ نمی‌مونه
 آهنگ:

تکرار الف

آهنگ:

(بابا تخم مرغ تازه، خدا وسیله سازه) (۲)
 آهنگ پایانی

(آقا شمع، بابا شمع، آوردم برای جمع

شمعه، شمعه، شمعه، برای محفل جمعه) (۲)

آهنگ:

آدمی کاسب کارم، شمع یادت نره
 شمع گچی دارم، شمع یادت نره
 مرد بی‌آزارم، شمع یادت نره
 پرخور و کم‌کارم، شمع یادت نره

آهنگ پایانی

Shiraz-Beethoven.ir